

البناء الفني للقصة العبرية

قصتي "ويصبح المعوج مستقيماً، تهيلاه" للكاتب شموئيل يوسف عكنون انموذجاً

البناء الفني للقصة العبرية

قصتي "ويصبح المعوج مستقيماً، تهيلاه" للكاتب شموئيل يوسف عكنون انموذجاً

ا.م. مجيد عبود رحيمه

ماجستير لغة عبرية / التخصص: الادب العبري الحديث

جامعة بغداد / كلية اللغات / قسم اللغة العبرية

البريد الإلكتروني Email : Majeed.Rheimah@colang.uobaghdad.edu.iq

الكلمات المفتاحية: شموئيل يوسف عكنون، القصة القصيرة، تهيلاه، ويصبح المعوج مستقيماً. البناء الفني للقصة العبرية.

كيفية اقتباس البحث

رحيمه ، مجيد عبود، البناء الفني للقصة العبرية قصتي "ويصبح المعوج مستقيماً، تهيلاه" للكاتب شموئيل يوسف عكنون انموذجاً، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، تشرين الاول ٢٠٢٤، المجلد: ١٤، العدد: ٤ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered في مسجلة في

ROAD

Indexed في مفهرسة في

IASJ

Journal Of Babylon Center For Humanities Studies 2024 Volume :14 Issue : 4

(ISSN): 2227-2895 (Print) (E-ISSN):2313-0059 (Online)

The artistic construction of the Hebrew story My story “And the Crooked Becomes Straight, Tehillah” by the writer Shmuel Yosef Aknon is an example

Majid Abboud Rahima

Baghdad University - College of Languages - Department of Hebrew
Language

Keywords : Shmuel Yosef Aknon, the short story, Tehillah, and the crooked becomes straight.

How To Cite This Article

Rahima , Majid Abboud, The artistic construction of the Hebrew story My story “And the Crooked Becomes Straight, Tehillah” by the writer Shmuel Yosef Aknon is an example, Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, October 2024, Volume:14,Issue 4.

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract

This research focuses on the subject of the short story “Tehillah, and the crooked becomes straight” by one of the writers of Hebrew literature, who has the highest literary importance among Hebrew writers, and he is the writer (Shmuel Yosef Aknon، شموئيل يوسف عكنون)، who is considered one of the most capable contemporary Jewish authors in the field of writing. Short stories.

It is worth noting that during his first stay in Palestine, Aknon published his first most important stories, which played a major role in gaining his fame and raising his status among Hebrew readers. These stories are - (עגונות - Abandoned Women, 1908) and - (והיה העקוב למישור - And the crooked becomes straight, 1912). Aknoun's migration to Palestine and his beginning to publish his stories there represented the integration and maturity of his narrative style, which appeared at its best.

It is noticeable that, despite Aknoun's presence in an environment other than the one he lived in, he continued to depict his reality and his old world of his childhood and his city. However, he was able to depict in a number of his stories some Palestinian cities, especially the city of Jerusalem, as is the case in the story - (תהילה) Tehillah), which It is considered one of Aknon's prominent Hasidic stories. Although the story focuses on the city of Jerusalem and its religious importance to the Jews on the one hand and on the one hand of symbolism, it is symbolic and clear on the other hand. However, it greatly highlights the value of the Hasidic man and his lack of underestimation, even by the Jews themselves.

However, each of Aknoun's stories is distinguished by its different artistic form. Despite this, these stories are united and integrated into one world, which is the world of Judaism. That world, which Aknoun depicts, is a world full of faith that illuminates the darkness of material need, and awakens confidence and hope that extinguish the stings of ills and alleviate suffering. Therefore, the heroes of Aknoun's stories are mostly religious and practice their religious rituals, and this is what we find in the story (And the crooked becomes straight). Its hero is a man who fell into the mire of sins and the struggles of fate. However, this character is filled with sparkling flashes of faith.

It seems that most of Aknoun's stories are dominated by the characteristic of popular Hasidic stories, which are dominated by the atmosphere of myths and legends, especially his story - (והיה העקוב למישור - And the crooked becomes straight). It is essentially a popular story from its beginning to its end, as it was written in the form of popular stories for the pious and Hasidic people, and it is called Aknoun. Unleash the imagination of the hero of the story, Menashe Haim, who lost his wealth after he and his wife lived in ease, and in his wanderings in the world he lost his human identity after he descended to begging in order to return to his city. But the news of his death spread in his city, so his wife declared mourning for her husband, and after a while she married again, and when Haim returned, he found the truth before him, so he returned to where he came from and died with a broken heart. Here, Aknoun brought the Hasidic and popular sides together in a homogeneous manner.

Accordingly, I have shed light on the biography of the writer Aknoun, and I have also tried to shed light on the artistic construction of his stories in the subject of the research - (תהילה) Tehillah) and (והיה העקוב למישור - And the crooked becomes straight) and the most important linguistic phenomena that distinguished his linguistic style. These stories represent a bright spot in the history of contemporary Hebrew narrative literature.

المستخلص

ينصب هذا البحث على البناء الفني للقصة العبرية "تهيلاه، ويصبح المعوج مستقيماً" لأحد كتّاب الأدب العبري، ممن يمتلكون الأهمية الأدبية المرموقة بين الأدباء العبريين، وهو الأديب (شموئيل يوسف عكنون- 1912-2017)، الذي يُعد من أقدّر المؤلفين اليهود المعاصرين في مجال كتابة القصص القصيرة.

ومن الجدير بالإشارة إلى أن عكنون قد نشر خلال فترة إقامته الأولى في فلسطين أول أهم قصصه التي لعبت دوراً كبيراً في كسب شهرته ورفع شأنه بين القراء العبريين وهذه القصص هي (1912-1917 - نساء مهجورات 1908) و(1917-1918 - ويصبح المعوج مستقيماً 1912). لقد مثلت هجرة عكنون إلى فلسطين وشروعه بنشر قصصه هناك، تكاملاً ونضوجاً في أسلوبه القصصي الذي بدأ على أحسن وجه.

ومن الملاحظ، رغم وجود عكنون في بيئة هي غير البيئة التي عاشها إلا أنه استمر في تصوير واقعه وعالمه القديم الخاص بطفولته وبمدينته مع ذلك استطاع أن يصور في عدد من قصصه بعض المدن الفلسطينية وبخاصة مدينة القدس مثلما هو الحال في قصة (1917-1918 - تهيلاه) والتي تُعد من قصص عكنون الحسيدية البارزة. ورغم أن القصة تركز على مدينة القدس وأهميتها الدينية بالنسبة لليهود من جهة وعلى جانب من الرمزية بيد أنها رمزية وواضحة من جهة أخرى. إلا أنها تبرز بشكل كبير قيمة الرجل الحسيدي وعدم الاستهانة به حتى من اليهود أنفسهم.

ومع ذلك فإن كل قصة من قصص عكنون تمتاز بشكلها الفني المختلف. وعلى الرغم من ذلك أن هذه القصص تتوحد وتتكامل في عالم واحد هو عالم اليهودية. ذلك العالم الذي يصوره عكنون بأنه عالم مليء بالآيمان الذي يضيء ظلام الحاجة المادية، ويوقظ الثقة والأمل للذات يطفئان وخزات العلل، ويخففان المعاناة. لذلك فإن أبطال قصص عكنون هم أغلبهم متدينون ويمارسون طقوسهم الدينية وهذا ما نجده في قصة (1917-1918 - ويصبح المعوج مستقيماً) فبطلها رجل وقع في وحل الخطايا، وصراعات القدر، ومع ذلك فإن هذه الشخصية ممثلة بمضات متألّاة من الآيمان.

وعلى ما يبدو، أن معظم قصص عكنون تغطي عليها سمة القصص الحسيدية الشعبية والتي تسودها أجواء الأساطير والخرافات وخاصة قصته (1917-1918 - ويصبح المعوج مستقيماً)، وهي في أساسها قصة شعبية من بدايتها وحتى نهايتها، حيث كتبت بصيغة القصص الشعبية للورعين والحسيديين ويطلق عكنون العنان لخيال بطل القصة منشي حايم

الذي فقد ثروته بعد ان كان يعيش وزوجته في يسر، وخسر في تجواله في العالم هويته الانسانية بعد ان هبط الى التسول من اجل ان يعود الى مدينته. ولكن نبأ موته شاع في مدينته، فاعلنت زوجته الحداد على زوجها، وبعد فترة تزوجت ثانية، وحينما عاد حايم وجد الحقيقة امامه فعاد من حيث اتى ومات وهو منكسر القلب. فقام عكنون هنا بجمع الجانب الحسيدي والشعبي معاً وبصورة متجانسة.

وبناءً على ذلك فقد سلطت الضوء على السيرة الذاتية للكاتب عكنون، كما أحاول ان أسلط الضوء على البناء الفني في قصصه في موضوع البحث (تهילה- تهيلاه) و(وهיה העקוב למישור - ويصبح المعوج مستقيماً) وعلى اهم الظواهر اللغوية التي ميزت اسلوبه اللغوي. وهذه القصص تمثل نقطة مضيئة في تاريخ الادب القصصي العبري المعاصر.

המבניה האמנותי של הנובלה העברית

סיפורי "והיה העקוב למישור، תהילה" מאת הסופר

שמואל יוסף עגנון כדוגמה

תקציר עברי:

מחקר הזה מתמקד במבניה האמנותי של הנובלה העברית "תהילה" ו"והיה העקוב למישור" מאת אחד מגדולי הספרות החדשה، בעל החשיבות הספרותית הגבוהה ביותר מבין הסופרים העבריים، והוא הסופר (שמואל יוסף עגנון)، הנחשב אחד הסופרים היהודים בעת החדשה המוכשרים בתחום כתיבת היצירות הספרותיות למיניהם- רומנים ונבלות סיפורים קצרים.....יכו'.

ראוי לציין, כי במהלך שהותו הראשונה בארץ ישראל פרסם עגנון את סיפוריו הראשונים החשובים ביותר, אשר מילאו תפקיד מרכזי בהשגת תהילתו והעלאת מעמדו בקרב קוראי העברית. סיפורים אלו הם (עגנות - 1908) ו- (והיה העקוב למישור, 1912). עלה של עגנון לארץ ישראל והתחלתו לפרסם בה את סיפוריו ייצגו את השילוב והבשלות של סגנון הסיפור שלו, שהופיע במיטבו.

ניתן להבחין שלמרות נוכחותו של עגנון בסביבה אחרת מזו בה הוא חי, הוא המשיך לתאר את מציאותו ואת עולמו הישן של ילדותו ועירו, אולם הוא הצליח לתאר במספר מסיפוריו כמה ערים פלסטיניות, במיוחד העיר ירושלים, כפי שקורה בסיפור (תהילה -), שנחשב לאחד מסיפורי החסידות הבולטים של עגנון. הסיפור אמנם מתמקד בעיר ירושלים ובחשיבותה הדתית ליהודים מחד ומאידיך הסמליות, אך הוא סמלי וברור מאידיך. עם זאת, היא מבליטה מאוד את ערכו של האיש החסידי ואת חוסר הערכתו, אפילו מצד היהודים עצמם.

עם זאת, כל אחד מסיפוריו של עגנון נבדל בצורתו האמנותית השונה. למרות זאת, סיפורים אלו מאוחדים ומשולבים לעולם אחד, שהוא עולם היהדות. אותו עולם, שעגנון מתאר, הוא עולם מלא אמונה המאיר את חשכת הצורך החומרי, ומעורר בטחון ותקווה

המכבים את עקיצות החוליים ומקלים על הסבל. לכן, גיבורי סיפורי עגנון הם בעיקר דתיים ומקיימים את הטקסים הדתיים שלהם, וזה מה שאנו מוצאים בסיפור (והיה עקוב למישור) גיבורו הוא אדם שנפל בבוץ החטאים ומאבקי הגורל עם זאת, הדמות הזו מלאה בהבזקי אמונה נוצצים.

נראה שרוב סיפוריו של עגנון נשלטים על ידי המאפיין של סיפורי החסידות הפופולריים, שבהם שולטת אווירת המיתוסים והאגדות, ובמיוחד סיפורו (והיה העקוב למישור). זהו בעצם סיפור עממי. מתחילתו ועד סופו, כפי שנכתב בצורת סיפורים פופולריים לעם החסיד והחסידים, והוא נקרא עגנון. שחרר את דמיונו של גיבור הסיפור מנשה חיים, שאיבד את עושרו לאחר שהוא ושל. אשתו חיה בנחת, ובנדודיו בעולם איבד את זהותו האנושית לאחר שירד לקבצנות כדי לחזור לעירו. אבל הידיעה על מותו התפשטה בעירו, אז הכריזה אשתו אבל על בעלה, ולאחר זמן נישאה שוב, וכאשר חזר חיים, מצא את האמת לפניו, ולכן חזר למקום ממנו בא ומת. עם לב שבור. כאן הפגיש עגנון את הצדדים החסידיים והעממיים בצורה הומוגנית.

בהתאם לכך, שפכתי אור על הביוגרפיה של הסופר עגנון, וכן ניסיתי לשפוך אור על הבנייה האמנותית של סיפוריו בנושא המחקר (תהלה) ו (והיה העקוב למישור). והתופעות הלשוניות החשובות ביותר שייחדו את סגנונו הלשוני. סיפורים אלו מייצגים נקודת אור בתולדות הספרות הנרטיבית העברית בת זמננו.

מילות מפתח: שמואל יוסף עקנון, הנובלה העברית, תהילה, והיה העקוב למישור. המבניה הסיפור העברי.

שאלת המחקר:

א- נשפוך אור על הופעת הנובלה העברית והתפתחותו בשדה הספרותי, וגם נשתדל להראות את הנובלה העברית, דרך הניתוח האמנותי לסיפורים הנבחרים של עגנון, ונעמוד על האלמנטים האמנותיים והסגנוניים, המאפיינים את הנובלה העברית.

ב- לענות על השאלות הבאות: האם השפה העברית היתה מסוגלת לכתוב נובלה, ביחוד אם ידענו שהסוג ספרותי הזה מטפל בכל צדדי החיים וגווניהם?

חשיבות המחקר:

א- המחקר הזה בעל חשיבות רבה שמתמקדת בהראות תולדות התפתחות הנובלה העברית בהיותו הז'אנר הספרותי הנפוץ והחביב בין שאר הז'אנרים הספרותיים האחרים.

ב- הערך האמנותי הגדול ליצירותיו של הנובליסט עגנון בכלל, וחשיבות סיפוריו הנבחרים כמודל לנושא המחקר בפרט.

מטרות המחקר:

א- מטרת עבודת המחקר היא להבליט את המבנייה האמנותית של הנובלה העברית "תהלה" ו "והיה העקוב למישור" לדעת את סימנים: העלילה, הדמויות, המקום, והזמן שמצטיינים בהם.

ב- לדון בנושא הנובלה העברית, ואיך המספר עגנון נשען עליה להבהר אופן הדמויות הנובלה "תהלה" ו "והיה העקוב למישור".

קורפוס המחקר:

הקורפוס של עבודת המחקר הוא אירועי הנובלה העברית "תהלה" ו"והיה העקוב למישור" שנכתב על-ידי הסופר עגנון.

שיטת המחקר:

בשל היקף ידיעותיו של המחקר הזה, הייתי מחוייב להשתמש ביותר משיטה אחת: כמו השיטה התיאורית בנוסף לשיטת הניתוח הספרותי, שהשתענתי עליה בניתוח שתי נובלות העבריים של עגנון, שנבחרו לחומר מדעי לנושא החקירה והניתוח במחקר זה.

הפרק הראשון: הרקע ההיסטורי והספרותי של הנובלה העברית:

א- תולדות והתפתחות הנובלה:

נובלה: היא **סוגה** ספרותית מרכזית, שכוללת סיפורים קצרים יחסית, שעלילתם מתרכזת במקום אחד, נמשכת לאורך תקופה קצרה וסובבת ציר רעיוני או עלילתי אחד. לעיתים מוגדרת נובלה גם על-פי אורכה: ארוכה **מסיפור קצר** וקצרה **מרומן** (יוסף אורן, 1991, עמ' 106)

התפתחות הנובלה כז'אנר **ספרותי** החלה בימיה הראשונים של תקופת ה**רנסאנס** באירופה, בידי **סופרים** איטלקים וצרפתים. הבולט מביניהם היה **ג'ובאני בוקאצ'י**, שספרו **הדקאמרון** הכיל כ-מאה יצירות ספרותיות שונות הנחשבות כאבות היסוד של הסוגה. בסוף **המאה ה-שמונה עשר** ובראשית **המאה ה-תשעה עשר** החלו להיווצר קווים וחוקים סגנוניים קבועים לטיב הנובלה, בעיקר בספרות הגרמנית (יוסף אורן, 1991, עמ' 106). מבקר הספרות **יוסף אורן** מונה ביניהם:

- מיקוד הרבה בעלילה ומיעט בתיאור ובהשתהות ללא פעולה.
- שפה מדויקת ועניינית.
- מבניה הסיפור השואף אל שיאו תוך קיום מתח גובר והולך אצל הקוראים.
- הפעולות הברורות, פרק ממניעי הפעולות נותר סתום, ומותר תחושה דמונית (ג'אסם, חידר אحمד: 2021, עמ' 79).
- נובלות משמשות לעיתים כבסיס ליצירות ארוכות ומפותחות יותר, בעיקר בתחומי המדע הבדיוני והפנטזיה. לדוגמה אפשר למנות את יצירתה של **ננסי קרס**, "קבצנים בספרד", שפורסם בהתחלה כנובלה ולאחר מכן הורחב לרומן. דוגמאות נוספות לטכניקה זו אפשר למצוא אצל **רוג'ר זילאזני**, **אורסולה לה-גוויני**, **אן מק'קפרי** ועוד. נובלה מפורסמת ומשפיעה נכתבה על-ידי **טולסטוי** שנה-1889 בשם "**סונאטת קרויצר**" אשר הסעירה בזמנו את הרוחות ברוסיה ונחשבה בפי רבים לשערורייתית ממש. (חסין, خالد خيرى: 2009 עמ' 98) הסופר ***רוברט סילברברג** כתב:

הנובלה היא אחת היצירות הספרותיות העשירות והמתגמלות ביותר... היא מאפשרת פיתוח מורחב יותר של נושא ואופי מאשר הסיפור הקצר... היא מספקת סקירה

אינטנסיבית ומפורטת של הנושא, ובמידה מסוימת גם את המיקוד המרוכז של הסיפור הקצר וגם את ההיקף הרחב של הרומן (العنابي, رعد حسن: 2016, ص 200).

בספרות העברית החדשה אחד מכותבי הנובלות המפורסמים הוא ש"י עגנון, שמספר רב מיצירותיו נחשבות לנובלות, ביניהן "תהלה" ו"היה העקוב למישור". על המחברים העבריים האחרים שחיברו נובלות נמנים בנימין תמוז, עמוס עוז, אהרן אפלפלד, אברהם יהושע ושולמית הראבן (رحيمه, مجيد عبود: 2018, ص34).

לשון של הנובלה העברית למרות שיש בתנ"ך הרבה אלמנטים נאראטיביים, אבל אפשר לומר שהנובלה העברית היא אחת הסוגים הספרותיים החדשים בספרות העברית החדשה. הסוג הזה הופיע על פי השפעתה של הספרות האירופית על יהודי אירופה בזמן החדש. לרבות מאמצע המאה השמונה עשר עד העשורים האחרונים של המאה התשע עשר (שאנן, א: 1978, עמ 1009).

לספרות האירופית שהתגבשה בתנועת ההשכלה האירופית, היו לה מגמות רבות על ראשון באה ההשתדלות לספק את היהודים במדעים הכלליים, הלשוניות הלועזיות, ובסופ לבקר את כל המוסדות היהודיים המסורתיים על פי קני-מדה שכליים. על כן, היהודים שהאמינו בעקרונות האלה השתדלו לשקף אותן בין המוני היהודים הנפרדים מהסביבה שלהם (Weinryb, B.D.: 1963, PP, 3-4).

כידוע הספרות העברית הקודמת לימי ההשכלה, לרבות הפרוזאית, היתה ספרות מתענינת בנושאים דתיים בדרך כלל, אילו ספרות ההשכלה היתה בבחינת השתקפות להשפעת הספרות האירופית שהצטיינה בחילונותה ואמצה למען השכלת ההמונים היהודיים מבחינה חיצונית וחוכנית כדי שהספרות שלהם תהיה דומה לזאת של העמים האירופיים (Rabinevich, I., 1968, P.5).

הופעת וההתפתחות החילונות בספרות העברית לא היו מהירות, ובמיוחד בתחונם הפרוזה הנאראטיבית. במלים אחרות, הופעת הנובלה העברית היתה אסית. ההתחלה היתה עם קלמאן שולמאן (1819-1899) שהתחיל בתרגום הרומן הצרפתי "מסתורי פריס" לסופר הצרפתי איזון סי. התרגום הזה נחשב כהשג אומנותי גדול אצל המשכילים (World Congress: 1952, p.302).

עם זאת הם ראו בתוכנו כרחוק וזר על תוכן ושיטת חייהם של היהודים. באותו זמן, המשכילים השתדלו ליצור נובלה עברית מקורית מבחינת הצורה והתוכן. האיש שהצליח למלא את החוסר הזה ושהיה המבשר לסוג הספרותי הזה בספרות העברית החדשה היה אברהם מאפו (1808-18689) (בן-אור, א: 1969, עמ 177).

הסופר הרוסי פרץ סמולנסקין (1842-1885) היה מבין הסופרים האלה שחיבר נובלות שהתענינו בתאור את חיי היהודים במזרח אירופה. אבל הסגנון שלהם סגנון תנכי בדרך

כללי, לא מתאים כל כך לכתיבת נולבלה המטפלת בחיים היום יומיים של הפרט והחברה (Klausner, j:1932,P.94).

על כן, אפשר לומר שרוב המספרים של ימי ההשכלה נכשלו מליצור נובלה במלא מובן המלה אחרי תקופת מאפו שמספקת הטכניקה והסגנון של הנובלה האירופית, המסתמנת באחדות העלילה ובריכוזה לענין אחד או בהתפתחות ההגיונית של ההתרחשויות שלה בכיוון השיא של הנובלה וכדו, ובכן, מבחינה אומניויתית, נובלות אלו היו פגומות, חוץ מחשיבותן ההיסטורית שהבהירו לנו בנקל את מהות חיי היהודים במזרח אירופה במחצית השנית של המאה התשע עשרה (Souvage, j: 1965,PP,21- 24).

מבחינה לשונית, המספרים אפילו, מהזמן ההוא, התחילו להרגיש שהלשון התנכית עוד לא יכולה להיות כלי מתאים להביע רעיונות חדשים באופן ברור ומדויק. הלשון הזאת היא ענייה מבחינת אוצר המלים שלה שהיה קשור במושבים עתיקים לא הולמים את המושגים החשים והמודרניים במלים אחרות, הלשון המקראית הולמת את המושגים המקראיים בלבד ולא המושגים החדשים (Jespersen, o:1972,P368).

ביחוד, המספרים והמשוררים התחילו גם מהזמן ההוא להרגיש שהלשון התנכית עוד לא גמישה ומסתמנה באי-טבעיותה בהשתמשותה בו ההיפוך, ואילו ראו בגמישות של לשון המשנה כלי מתאים לספרות יותר מלשון המקרא. יתר על כן, לשון המשנה היתה בשבילם עשירה בביטויים המתאימים לזמנם (Patterson, D.:1964,P.32).

ההתפתחות הלשונית נתגשמה על ידי הסופר מנדלי מוכר הספרים (1836-1917), שהוא נחשב החלוץ הראשון שהצליח לכתוב בסגנון לשוני חדש לגמרי, סגנון ששאב את מלותיו מכל מקורות השפה העברית, ובמיוחד אחרי התחלתו לתרגם את יצירותיו שכתב אותן בידית. על ידי מעשה זה, הוא הכניס הפרוזה הנאראטיבית העברית לשדות הספרות הנשגבית. עבודתו זו של מנדלי היתה בבחינת פסיעה איכותית בהיסטוריה של הספרות העברית החדשה (رحيمه، مجيد عبود: 2023,ص14).

אין פלא, שרוב המבקרים הספרותיים ראו בו כאבי הסגנון הלשוני העברי החדש. מנדלי היה כעין דוגמה לכל הסופרים שבאו אחריו, ולשונו המגוונת בבטויים מכל המקורות העבריים היתה כעין מופת להם. לשונו היתה שאובה מלשונות המקרא, המשנה, האגדה, התפלה, ספרות ימי הביניים, האראמית, וגם מן הלשונות הסלבויות וביחוד מן היידיש. מאמצו זה עשה את הלשון העברית מתאימה להבעה היום יומית, ובאותו זמן הוא הצליח למלא חסרונות רבים בשפה העברית (שביץ, ב. 1967, עמ' 238).

כדי לראות את המדינה הלשונית האנותית של מנדלי, מוטב להביא דוגמה מאחת מיצירותיו הנקראת בשם "ספר הקבצנים" עם ח: "הרקיע כולו תכלת... רוח לא נושבת, אוויר לא מרפרף, תבואות ואילנות אינם מזדעזים, עומדים ומחרישים... עלה לא..... ישנם מעשי אלוהינו..." (Bavli, H.: ,1960,P902).

הביטוי הראשון בקטע הקודם מעלה לפנינו את הביטוי התלמודי "טלית שכולה תכלת" ותאור השקט שבטבע התואר בצורה שלילית שמובנו אין תנועה בעולם, אבל קפואן ודממה, שמזכיר לנו את מה שבא במדרש: "כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, ציפור לא צייץ עוף פרח... הם לא נזדעזע... אלא העולם שותק ומתריש."

ב- היחס בין הנובלה לבין הסיפור:

הנובלה: יצירה בעלת יסוד נאראטיבי, על פי רוב בפרוזה אך גם בשירה, נבדלת מן הרומן באחדות העלילה, בהגבלתה למרכז אחד ובהתפתחותה ללא דיגרסיות לקראת נקודת השיא או העיקר, מסיפור היא נבדלת במבנה ארכיטקטוני מוצק ומסויג. מצד התוכן מעלה הנובלה, שלא כמו בסיפור, מומנט מחיי אדם, שאינו אפיזודה בלבד, אלא טומן בחובו משמעות שהיא סימבולית למסכת- חיים רחבה יותר, היא קרובה יותר מן הרומן ומן הסיפור אל הדראמה במבנה הארכי טקטוני שלה: אכספוזיציה מסוימת ופריפטיה מסוימת(אבן - שושן, אברהם, 1972, 448).

סיוגה כז'אנר ספרותי אוטונומי חל למעשה רק החל מהמאה התשע – עשרה. תקופת הרומאנטיקה הגרמנית היא תקופת הגדרתה והתפתחותה של הנובלה. הגדרות אמנם אינן אחידות ומוסכמות, אך בהכללה כלשהי אפשר להביאן לידי ניסח משותף, כל עוד הבסיס הוא התפיסה הגרמנית של הנובל, מה שאין כן ביחס להשרפותיהן של אסכולות הבקורת האחרות. פרידריך שלגל (1772-1829), בחירותו על בוקאצ'יו (1801) מצביע על אופיה הסימבולי של הנובלה ועל העלאת הסובייקטיבזם לכלל עיצוב אובייקטיבי. גיתה (1827). רואה בה את המאורע האחד, שהוא כוזה ועם זאת מציאותי. לודוויג טיק(1773-1853) מדגיש בה את נקודת המפנה הבלתי – תפויה, שהיא תולדות של התפתחות טבעית(שאנו, אברהם, 1967, 1006).

פאול הייזה, שפיתח את ה"פאלקניאוריה" על הנובלה (במבוא ל"אוצר הנובלות", 1871) ביקש בנובלה (על פי דוגמת "דקא מרון") את הסימבול המוחשי, שהוא הקשר הסמוי ברציפותה של הנובלה וגם סמל המפנה הבלתי – צפוי(בסיפור התשיעי של היום החמישי ב"דקא-מרוטן מסופר על פרידריגו שהתרושש ונשאר בחוסר כל, זולת עוף הטרף – הבז – המאולף, שאותו הוא נותן לאהובתו ובזה הוא רוכש סוף סוף את לבה) (שאנו, אברהם, שם, עמ'1007).

כאן משמש הבז סימן לריכוז העלילה בנובלה בנודה אחת, ב"לייטמוטיב" אחד. ת. שטורם (1817-1888), מאמני הנובלה הגרמניים, רואה בנובלה אחות לדראמה וביטוי פיוטי. ציון תולדות התפתחות של הנובלה נתקל בקשיים הרבה, מפני הרפיפות שבציון ייחודה המוגדר. הגרמנים (ובמידה ידועה גם הצרפתים) מבדילים הבדלה פסקנית בין רומאן, נובלה וסיפור: Kurzgeschichte, Novelle, Roman (שאנו, אברהם, שם, עמ'1008).

ונוסף על אלה באים סוגי – משנה רבים (סיפור כרוניקאלי, סיפור מסגרת ועוד) לעומת זאת נוטה הבקורת החדשה באנגלית ובאמריקה לראות במושג "נובלה" תחנה היסטורית בלבד בהתפתחותו של הסיפור. לעומת שלושת הסוגים הנזכרים בגרמניה ובצרפת, מבחינה הבקורת האנגלו סאכסית החדשה שני סוגי- יסוד שכל האחרים הם הסתעפויות מהם: הרומאן והסיפור הכולל גם את האגדה (או המעשיה) (שאנו, אברהם, שם, עמ'1007).

הפרק השני: תולדות חיי של ש"י עגנון (1887-1970):

נולד בגליציה המזרחית בשנת 1888. נחשב מראשי המספרים בדורנו. והוא אבי שיה חדשה של סגנון עממי – חסידי. רכש השכלה שגרתית ובהדרכת ביו, שהיה חכם גדול בתורה, קר בספרות ההשכלה. מוכר גם בשם המקוצר ש' עגנון. מגדולי הסופרים העבריים בעת החדשה יחתן פרס נובל לספרות לשנת 1966 (צלנדר, מרדכי: 1965, עמ' 153).

אחר-כך חזר פלסטינה. הסיפור הראשון שלו (עגונות) 1908. הוא פרסם ספרים רבים בימי חייו בהוצאת שוקן, שהוקמה בעיקר בשבילו. כתביו הכנסת כלה, אלו ואלו, על כפות המנעול, אורח נטה ללון, תמול שלשום, סמוך ונראה ועוד (עגנון.ש. תמול שלשום, הוצאת שוקן, (מנצור, מנחם, עמ' 177).

עלה לישראל בשנת 1909. שהה בגרמניה בשנים 1913 – 1924, ולאחר מכן חזר לארץ והתישב בירושלים (ש, אברהם: 1978, עמ' 572). סיפורו הראשון בארץ היה עגונות, ולאחר הופיעו הסיפורים (והיה העקוב למישור, הכנסת כלה, אלו ואלו, סיפור פשוט, ואורח נטה ללון) ועוד (פבזנר, י: 1970, עמ' 294).

עגנון בא לספרות העברית כניאו – רומאניקן, מקורי בסגנון ובתוכן גם יחד (ש, אברהם: 1978, עמ' 572), הוא מצטיין כי כל תקופה מתאר אותה בסיפוריו נושאת עמה השפעות אוניברסאליות המתאימות גם לתקופת אחרות (דעייל, עמאד سعيد: 2014, 26), סיפוריו פשוטים מאוד, וקרובים מהסגנון שהנשים מספרים בו סיפור מסוים, והסיפורים האלה מופיעים כאילו איש מאזין לאחר מספר לו מה שראה או מה שעבר עליו מניסיון מסוים (Kravits, Nathaniel: 1972, P520).

עגנון היה חרוץ על כל מילה כותב אותה בסיפוריו, כי הוא מבין כי כל מילה מיותרת תזיק את הסיפור, יתר על – כן כי עגנון רוכש רגישות גדולה כלפי השפה העברית, וכתבתו היתה בעיניו עבודת הקודש שצריך לעשותה בהתענינות גדולה מאוד (رحيمه, مجيد عبود: 2015, 48).

הפרק השלישי: - המבנה האמנותי של הנובלה "התהלה":

לפני שניכנס בפרטי הסיפור הזה, צריך לתת קיצור לו. סיפור תהלה היא זקנה צדקת יהודייה גרה בירושלים בתקופת המנדט הבריטי הסופר נתקל בה בדרך בזמן חיפושיו אחר ביתו של חכם. תהלה מכוונת אותו לביתו של החכם הירושלמי, ובדרך נערך ביניהם דיאלוג. חזותה של תהילה יפה וצעירה, היא נמרצת, פעלתנית ומרבה בסיוע לאחרים ובקיום מצוות. היא משרה סביבה אווירה שלווה וחיונית: (זקנה אחת היתה בירושלים. זקנה נאה שכמותה לא ראיתם מימיכם. צדקת היתה וחכמה היתה וחיננית היתה וענוותנית היתה) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג) "תהילה" לא רק סיפורה האישי המרגש של אותה תהילה וזקנה, וגורלה העגום; הוא גם סיפורה על ירושלים אשר לפני מן החומה, האפופה הילה שבקדושה של זיקת קבע בין עם ארץ ישראל לעיר הזאת. אך עם הנוסחאות הפתטיות בדבר יחס זה שלא ינותק יש בהם בתיאוריו של המחבר גם מאווירת הנכאים השוררת ליד הכותל המערבי, אשר היה תחת שלטון המנדט הבריטי, על גזרותיו כלפי המתפללים לידו. ועל הגבלותיו, ירושלים היא מטפורה למצב הרוחני של העולם היהודי. ירושלים השנה, נתונה בין החומות, מקודשת. זוהי ירושלים של העבר.

מבנה העלילה של הנובלה "תהלה":

העלילה:

פתיחת הסיפור משחקת תפקיד חשוב בבניית הטקסט הסיפורת והעלילה שלו. גם כן, היא מעוררת את הכמיהה אצל הקורא ותסחף אותו לעולם הסיפור. לרוב נפתח הסיפור באקספוזיציה (הקרויה גם מצג), תפקיד האקספוזיציה הוא לספק לקורא נתונים אינפורמטיביים ראשונים וחומרי רקע בסיסיים, שבסיועם הוא יכול לחזור לעולם הסיפור ולהבין את המתרחש בו. יש שנתונים אלה מציגים את הדמויות המרכזיות.

יש שהם מתייחסים לזמן או למקום. ויש שהם מתארים את החוקיות המאפיינת את עולם הדמויות, שיכול להיות בעל חוקיות שונה לחלוטין מזו של עולם הקורא. האקספוזיציה מכילה נתונים בעלי אופי תיאורי, סטטי, שניתן אף להגדירו כרגיל (סיפורי) והיא מסתיימת עם המעבר מסוג זה של נתונים לתיאור של התנהגות דינמית, המתבטאת באמירה או בעשייה כלשהי שמטרתה לתאר מצב השונה מזה המתואר בפתיחה באקספוזיציה משובצים אפוא פרטים בעלי אופי שונה מזה של הפרטים שבגוף הסיפור, המתאר את התרחשות עצמה.

מטרתה של הפתיחה היא הצעת תחילת התקריות של הסיפור תוך מסגרת האווירה הכללית של הסיפור, אחר כך, המספר מציע את החלל הרומניסטי המכיל את המקום ואת הזמן, שבאמצעותם המספר פותח את הנרטיב שלו, ולרוב הפתיחה תהייה בפרק הראשון של הסיפור. מבנה העלילה של הסיפור "התהלה" היא אפית הבנויה על צורות המשקפות את דמותה של הגיבורה מהמפגש הראשון של הסופר ועד מותה.

האקספוזיציה: בתהילה היא אקספוזיציה דמותית, באקספוזיציה ניתנות נקודות לדמותה של תהילה: חכמה, צדיקה, ענווה וחיננית. זריזה ולא נראית זקנה. נוחה לכל אדם. עוזרת לנזקקים. רואה כל דבר באופן חיובי. מקיימת מצוות. מסתפקת במועט. צנועה. שמה של תהילה מעיד על אחת מתכונותיה – היא מרבה לקרוא תהילים ועל כן אנחנו יודעים היא דתיה. תהילה אינה דמות טראגית בגלל שעברה אסונות בחייה, זאת משום שהיא מקבלת את גורלה ואינה מאבדת את אמונתה בהאל. תהילה, למרות היותה הדמות הראשית, היא דמות שטוחה – דמות אשר אינה משתנה במהלך הסיפור: (צדקה היתה וחכמה היתה וחיננית היתה וענוותנית היתה אור עיניה חסד ורחמים וקמטי פניה ברכה ושלוה. אלמלא שאין הנשים יכולות להדמות למלאכים הייתי מדמה אותה למלטך אלקים): (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג).

המקום:

המקום בספרות הוא לא רק שטח חומרי או ממד גאוגרפי, אבל הוא נוצר בחוויה הספרותית בתגובה על חייו של הסופר, אפילו ברמה של הרגע העכשווי... לכן המקום הנוכחי מבחינה אומנותית בחוויה הספרותית חוסר כמה מפרטיו הריאליסטית ולוקח כמה מהפרטים הסמליים משטח ניסיון החיים ואוויר התחושה אשר נלווה לו, לכן המקום עובר

עם הסופר או מורכב לפי חזונו והאינטראקציות הסנטימנטליות של הסופר עם התנאים והמצבים... (رحيمه، مجيد عبود: 2023، ص12) בסיפור "תהלה" המקום בירושלים שבתוך החומות ומחוצה שלהן: "זקנה אחת היתה בירושלים" (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג).

הזמן:

כנהוג, כי הסופרים הנובליסטיים מתעניינים בגורם הזמן, ונוטים לחלק אותו לתקופות היסטוריות ברומנים שלהם, ובעיקר אם הזמן הזה היה מתקשר בתאריך מסוים הן היה בעבר והן היה בהווה, לכן, אנו רואים שהמספר נותן סימנים או ידיעות לציין את הזמן ברומן שלו, כדי להגדיר את זמן הרומן וההיסטוריה שלו בצורה כמעט מדויקת. ראשית המאה ה-20, שנות השלטון הבריטי בארץ, תקופת חורף, קור וגשמים, עד האביב: (עם שני עומד נדחקתי ממקומי על ידי שוטר משוטרי המנדט שחק במגלב שבידו) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג).

המספר:

המספר עד, מדריך תיירים המגיע מידי פעם לירושלים ובאחת הפעמים בלכתו לביתו של חכם הוא פוגש ב"זקנה אחת היתה בירושלים" היא תהילה נושאת פח מים. הסופר הוא עד ראייה ושמיעה, מחפש אינפורמציות על אותה זקנה. הוא פוגש בה ששה פעמים ובכל פעם נוספת אינפורמציה חדשה המרכיבה את הפאזל של דמות התהלה. עגנון מנסה לשאוב ידיעות על הגבורה מפי הדמויות איתן נפגש: החכם והרבנית: (אמרתי לה שלום וסיפרתי לה שאני בה מחוצה לארץ ובידי ברכת שלום מבן בנה. הוציאה ידה מתוך כסתותיה ומשכה את הכסת עד למעלה מצוראה ושאלה, כמה בתים יש לי ואם משרתת מצויה בתוך ביתו.....) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ח).

הדמויות:

הדמות ביצירה הספרותית נחשבת מקור של מתיקות והנאה, מפנה שהיא מחקה את הנפש האנושית, שמובילה לקורא להבין את הצדדים הפנימיים שלו, ומגלה לפניו את הסודות הטמונות בתוכו. (رحيمه، مجيد عبود: 2020، ص8) הדמויות המרכזיות בסיפור היתה האם, והמספרת מתארת אותה תיאור תיגוני מקודר, מפני שהיא בעלת הסיוטים שכל הסיפור בנוי עליהם. האם מתארת בסיפור מפנים ובחוך:

א- הדמות המרכזית- בנובלה החיצוני- תהלה.

ב- דמויות המשנה- עגנון (המספר), הרבנית והחכם.

נקודת השיא:

בחדרה של תהלה הסיפור המלא: (נכנסנו לבית גחש"א, בית פקידות החיים והמתים. ישבו להם שני סופרי גחש"א פנקסיהם לפנייהם וקולמוסם בידם וישבו וכתבו כשהם מפזרים בכוסות של קהוה שחורה. כשראו את תהלה הניחו את קולמוסם ועמדו לכבודה ואמרו ברוכה הבאה ונזדרו והעמידו לה כסא) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג).

הסיום של הנובלה תהלה:

הסיום בתהלה הוא סיום סגור בגלל שגורל הדמות הראשית בהנובלה ידוע – מות תהלה. אבל יש הרואים בסיום סיפור תהלה סיום פתוח משום שסיום הסיפור לא פותר את השאלות והבעיות שעלו ביצירה: האם שרגא מתחל בתהלה? האם שרגא קבל את המכתב? (תהלה נפטרה והלכה לה, נפטרה והלכה לה. ביני ביני נמצאתי אצל ביתה של תהלה. פתחתי את דלת חדרה ונכנסתי. מנוחת השקט היתה בחדר, כבחדר תפלה לאחר התפלה ועל קרקע החדר ניגרו שיירי המים שטיהרו בהם את תהלה) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג).

2- הנובלה "והיה העקוב למישור" של עגנון :

תמצית הסיפור:

והיה העקוב למישור: נובלה שכתב ש"י עגנון במהלך שהיה בארץ ישראל, תוך 4 ימים, לדבריו. פרסומה בשנת 1912 זכה לאהדה הרבה מצד מבקרים, קוראים, עמיתים וסופרים. הסיפור עוקב אחר הזוג חשור הבנים מנשה חיים וקריינדיל טשארני, ומשרטט טרגדיה, שבה בסופו של דבר אושרה של הרעיה תלוי באובדנו של בעלה. בתחלת הסיפור כתב המספר "מעשה באדם אחד ושמו מנשה חיים מיושבי ק"ק בוצץ יע"א שירד מנכסיו והעניות העבירתו על דעת קונו והטיל פגם בישראל והיה נזוף ומטולטל ורדוף ולא קיפח חיי אחרים וזכה לשם ולשארת כמבואר בפנים הספר באריכות ועליו ועל כיוצא בו הכתוב אמר ואז ירצו את עונם ופירש"י וכפרו על עונם ביסוריהם". מבנה הנובלה "והיה העקוב למישור" הסיפור בנוי מארבעה פרקים. שני הפרקים הראשונים ארוכים יחסית, ותוכנם מכסה תקופה של כ-15 שנה, ואילו שני הפרקים קצרים, ותוכנם מתאר התרחשויות לאורך שנה. הסיפור מדבר מפיו של עגנון כול יודע, הפותח כל פרק בכותרת שמתמצת באופן מסוים את תוכן הפרק, ומסיים את הפרקים בהתייחסות למאורעות ובמעין מוסר השכל. הפרקים מסתיימים באופן טרגי, והמספר הדתי מקונן על המתרחש לא אחת בפנייה לקב"ה. אף על פי שעגנון הוא כל יודע, המספר כדרכו מרבה להשתמש במבע משולב ובכך מציג את הדברים מנקודות מבט של הדמויות המשניות. בנובלה משולבים גם שירים קצרים, חלק מדבריהם של דמויות משנה.

העלילה:

א- עלילת הסיפור מתמקדת בקורותיהם של שני בני זוג המתגוררים בעיירה בוצץ, עיר הולדתו של המספר, שבמהדורות הראשונות של הסיפור נקראה "שיבוש"), מנשה חיים הכהן ורעייתו קריינדיל טשארני, המתפרנסים מחנות מכולת שבבעלותם. הזוג חי באושר, ומלבד ילדים דבר לא חסר להם. בתחילת הסיפור מזלם הכלכלי בוגד בהם, ויריבות כלכלית גורמת להם לאבד את החנות ואת כל רכושם. בעקבות האובדן נאלץ מנשה חיים לצאת ולפשט יד בערים אחרות בגלל לאסוף כסף למחייתם.

ב- מנשה חיים יוצא לנדודיו, ומהר מאוד לומד את המלאכה ואף נהנה מהשיטוטים ומחברת הקבצנים. לאחר תקופה מסוימת הוא מצליח לאסוף סכום כסף משמעותי, ומחליט

לשוב לביתו. לאחר הפצרות של קבצן עמית מסכים מנשה חיים למכור לו את "אוצרו", כתב ההמלצה שכתב לו **רב** העיר כדי לעודד יהודים לתת לו **צדקה**. הסכום שברשותו מחליט מנשה חיים להשקיע בסחורה אותה ימכור בעירו. בפונדק שליד היריד **משתכר** מנשה חיים ונרדם. בבוקר הוא מגלה שאבד לו תרמילו ובו **התפילין** שלו וכל כספו. מנשה חיים אינו אומר נואש, אוסף מעט כסף, ויוצא בדרכו חזרה לבוצץ. ג- מנשה חיים חוזר לעירתו, אך איש אינו מזהה אותו. משהוא מגלה שהוכרז כמת ושקריינדיל טשארני נישאה ואף ילדה בן עולמו חרב עליו. הוא מחליט לא לגלות דבר כדי שהילד לא יוכרז כ**ממזר** וכדי שקריינדיל תוכל להישאר עם בעלה החדש עד סוף חייו הוא מבלה **בבית הקברות** למרות היותו **כהן**, (ואת סודו אינו מגלה לאיש פרט לשומר במקום. לאחר מותו מעביר השומר את **המצבה** מעל קברו של הקבצן שזוהה בטעות ומניחה על קברו האמיתי של מנשה חיים.

מבנה העלילה:

בסיפורים רבים של עגנון, העלילתי של "והיה העקוב למישור" אינו תוצר רוחו של עגנון. החוקר **אברהם יערי** איתר את מקור הסיפור: הסיפור "דער יורד" שיצא לאור ביידיש בשנת 1855 ב**וורשה** על ידי **משכיל וילנאי** יהודי בשם **איזיק מאיר דיק**. עיקרי עלילת "והיה העקוב למישור" מופיעים כבר בסיפורו של דיק: גלות עקב אסון, כתב ההמלצה, הקבצן שמת והזיהוי המוטעה, השיבה המאוחרת והאישה הנישאת לאחר. בגרסה עברית הופיע הסיפור בשני ליקוטים, "מעשה הקדושים" שיצא לאור ב**למברג** ב-1895, ו"שמן הטוב",^[31] שיצא לאור ב-1905. חוקר עגנון, **דן לאור**, העריך כי "מן הסתם היה הסיפור מוכר לעגנון מאחד הליקוטים הללו ואולי אפילו מן המקור ביידיש." חרף זאת לא מדובר ב**פלגיאט**, מלבדו של הסיפור כולו יצירה מקורית של עגנון. בניית הדמויות, חייהן, השמות והעיצוב הספרותי כולם שלו, וכך גם סיפורי הביניים. פעמים רבות עגנון משתמש בבסיס עלילה מוכן וכותב אותו בצורתו הייחודית. דוגמה מובהקת לכך היא עלילת "סיפור פשוט". "לדברי עגנון (בשיחה עם ילדיו) שכתוב עלילות מוכרות אפשר לו להתרכז במבנה החיצוני של היצירה, היינו צורתה וסגנון הכתיבה, וברבדים הסמויים

הדמויות:

הדמויות המשניות גם מסייעות לבנות את הרקע החברתי והאנושי של הסיפור. בקטעים מסוימים יכולה דמות משנית לקבל מעמד זמני של דמות ראשית, כאשר המספר מפנה את תשומת הלב במיוחד אליה, או כאשר הוא מעצב את עולמה הפנימי, אבל בדרך כלל יוקדש לה, כאמור, פחות מקום בטקסט. לעתים עושה המספר בדמות משנית שימוש כדי להציג את הסיפור באופן הרצוי לו (رحيمه، مجيد عبود. 2022, 12).

א- **מנשה חיים**: הוא זה שנשכח עוד בחייו: (מנשה חיים לא פתח את פיו ולא הוציא אפילו דיבור קל.....אך בראות מנשה חיים את פני השומר והנה כוסו יגון יודע מנשה חיים כי צרות נפשו נגעו אל לבו) (והיה העקוב למישור: 1977, 27).

ב- קריינדיל טשאַרני בעברית: עטרה שחורה: היא אישה שהחיים המרו לה וחספסו את סגנונה. (על העברית הגדולה שקריינדיל טשאַרני שרויה בה עד שקצרה נפשו להמשיך חיותו בעולם) (והיה העקוב למישור: 1977, 27)

סיבוד: מכירת מכתב ההמלצה, עיבוד אישיותו וההשתכרות- עיבוד אישיותו הטוטאלית. **שיא:** הודעה לאשתו על מותו של מנשה חיים (הקבצן).

התרה: החזרה לעיר והגילוי על הנעשה עם אשתו מאז לכתו. האסון, קטרזיס- אחרית דבר בבית הקברות, מות של מנשה חיים.

המספר:

המספר כול יודע, הפותח כל פרק בכותרת שמתמצת באופן מסוים את תוכן הפרק, ומסיים את הפרקים בהתייחסות למאורעות ובמעין **מוסר השכל**. כל פרק מסתיים באופן טרגי, והמספר הדתי מקונן על המתרחש לא אחת בפנייה ל**קב"ה**. אף - על - פי שעגנון הוא יודע כלי, המספר כדרכו מרבה להשתמש ב**מבע משולב** ובכך מציג את הדברים מנקודות מבט של דמויות שונות. בנובלה משולבים גם **שירים** קצרים אחדים, כחלק מדבריהם של הדמויות:

הלא טל ומטר בעתם באו
ותבור וכרמל מפניהם נכנעו
ובקצור הקוצרים בזרעים נדמעו
הה תבואות שדי מארבה נגדעו

על כן תאבל בוצץ ודברי לעו (והיה העקוב למישור: 1977, 34).

לשון והסגנון הספרותי בסיפורים "תהלה" ו"והיה עקוב למישור" של עגנון:

גילה עגנון אוצרות חדשים במדרש בספרות הרבנית ובסיפורי החסידות וצירפם וגיבשם לסגנון כתיבה עשיר ובמיוחד במינו(חלו, جاسم رشيد: 2015, 89). עגנון נכנס לחדר והוא בן שלוש שנים (احمد, صباح ناجي: 1994, 24). קבע לו עתים ללימוד הגמרא (عبد, فكري جواد: 1999, 30). עגנון הוא הסופר העברי הראשון שזכה בפרס נובל לספרות בשנת 1966, וזכה בפרס ביאליק בשנת 1937 (יעקוב פבזנר: עמ' 134).

עגנון כתב רומנים אחדים על אודות היווי היהודים במזרח אירופה, "אורח נטה ללון" ו"הכנסת כלה". עגנון התאפיין כניאור-רומאנטיקן, מקורי בסגנון ובתוכן גם יחד. ביצירתו יש דיסטנץ ופרספקטיבה בין עגנון לנושאו, מה שמאפשר לו גישה אמנותית בגיבוש החומר שבידו, שהרי כתיבתו של אמן בעל עין פקוחה, היודעת את חוש הסאטירה ואת סוד אמנותם של גיבוריו (אביב חדש: עמ' 111).

עגנון הושפע מהספרות והתרבות הגרמנית בפרט, ומהספרות האירופית בכלל, גם יצירתו יונקת מהיהדות על כל מרכיביה(שלום גרשום: 1976, עמ' 12). בלשון עברית ייחודית מבוססת על מרכיבי לשון מגוונים, בריתמוס ייחודי, ובמבנה של משפטים וביטויים מיוחדים כתב עגנון את הרומנים שלו(נגאל גדליה: 1994, עמ' 39).

הרומן "והיה העקיב למישור" יסודו בסיפור-עם המדובב מאורעות חיים וסבל אנשים. ברומן "הנידח" תיאר עגנון את שני המחנות, של החסידים ושל המתנגדים, ואילו הנידח הוא הגיבור הנאבק בין שני המחנות(נגאל גדליה: 1994, עמ' 39).

ברומן "סיפור פשוט" עגנון נטש את סגנון הכתיבה הפיקרסקי שאפיין את הרומן "הכנסת כלה", ועבר לכתיבה בסגנון רומן המשפחה האירופי דוגמת "בית בודנבורק" של תומאס מאן, וטווה סיפור ריאליסטי המתרחש על רקע המציאות החברתית של גליציה היהודית בראשית המאה ה-20 (לאורידין, חיי עגנון: 1998, עמ' 273).

ברומנים האחרונים: "תמול שלשום" ו"שירה", עגנון מתגלה כמלוא כוחו כסאטיריקן, להפסיק את שלוות הציור האפית של העולמות המתקיימות בארץ המציאות בשנות השלושים של המאה ה-20 (עגנון ש"י: 272).

עגנון השתמש בדימוי של הזמן הווה שלפניו הפועל להיות (היה): (כל ימות השבוע היה יושב ולומד ואין אדם מבטל אותו מתלמודו) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ג). עגנון השתמש הרבה בשפה המשנה על ידי השמטת ה"ה הידועה" בסיפוריו, למשל: (כאילו ישבו עליו אנשי כנסת הגדולה) (אלו ואלו, ש"י עגנון, כ"ח)

הסופר השתמש בלשון המשנה למשל: (יוצאים מהן לתוך חוטמה של אותו אדם) (והיה העקוב למישור: 1977, 34)

הסופר השתמש בשיטת הקריאה הוא השתמש בכלי (ש) במקום (אשר) למשל: (מי שאין לו בנים כמת) (והיה העקוב למישור: 1977, 30)

השפעתה של השפה האכדית על יוצריו של עגנון הייתה ברורה, שכן הוא השתמש במילה "גט" במקום "נדוניא" למשל (שלח גט לאשתו שלא תהא עגונה כל ימיה) (והיה העקוב למישור: 1977, 34).

הכותב השתמש בכירור בפעלים מרובעים. עגנון הסתמך במידה רבה על פעלים מרובעים, שכן השימושים שלו בפעלים אלו היו רבים ומגוונים, למשל: (הם מן הדברים שהאדם משעבד אותם לצרכו או הם מן הדברים שמשעבדים את האדם לצרכם) (והיה העקוב למישור: 1977, 55).

(ושם מנשה חיים בעלה יושב לפני השולחן מנמנם על גבי ספר) (והיה העקוב למישור: 1977, 46).

ביצירותיו הספרותיות השתמש הסופר בשני הזמנים, זמן עבר וזמן עתיד, כדי להשיג תיאור מדויק של זמן הפעולה, למשל: (משנפטרתי מן הזקן התחלתי רץ) (והיה העקוב למישור: 1977, 89).

סיכום:

1- הנובלה סיפור קצר ומרכז המרצה עלילה רבת מתיחות, גם היא ז'נאר ספרותי החלה בתקופת הרנסאנס באירופה, בידי סופרים איטלקים וגרמנים. הבולט מביניהם המחבר ג'ובאני בוקאצ'ו, שספרו הדקאמרון הכיל כ-100 יצירות ספרותיות שונות נחשבות כאבות היסוד של הסוגה.

2- מבחינה לשונית עגנון אפילו, מהזמן ההוא, התחיל להרגיש שהלשון התנ"כית עוד לא יכול להיות כלי מתאים להביע רעיונות באופן ברור ומדויק. הלשון הזאת היא ענייה מבחינת אוצר המלים שלה שהיה קשור במושגים עתיגים לא הולמים את המושגים החשים והמודרניים.

البناء الفني للقصة العبرية

قصتي "ويصبح المعوج مستقيماً، تهيلاه" للكاتب شموئيل يوسف عكنون انموذجاً

3- סיפורי עגנון "תהלה" ו "והיה העקוב למישור" אחד מהסיפורי החסידות הבולטים של עגנון. אמנם הסיפורים מתמקדים בעיר ירושלים ובחשיבותה הדתית ליהודים מחד, ובסמליות מאידך. עם זאת, היא מבליטה מאוד את ערכו של האיש החסידי ואת חוסר הערכתו, אפילו מצד היהודים עצמם.

4- מבחינת המבנה התימטי, למרות שכתבתו של עגנון היא כתיבה עשירה ומורכבת, וזאת בשל אמנות הסיפור שהתאפיין בה, ובלשונו הייחודית שפיתח במהלך שנות כתיבתו, המאפשרים לו להשתמש ברכיבים תימטיים ואמנותיים שאפשרו ראייה שונה לא רק ב"סיפור והיה העקוב למישור" ו"תהלה" במחקר זה, אלא גם במכלול הסיפורת של עגנון.

5- הנרטיב הסיפורי אצל מיכאל משחק תפקיד מרכזי בסיפורת העברית, ואינו רק סיפור, אלא גם תבנית פנימית פסיכולוגית, המייצגת ידע ג'אנרי על אירועים, פעולות, או על אובייקטים חברתיים, פוליטיים ביוגרפיים, לארגן מציאות חיצונית או פנימית לידי סיפור.

6- עגנון מספר גדול רוכש את היכולת הגדולה לתאר את המצבים הפסיכולוגיים וזה ברור בסיפורי המחקר ובמיוחד ב"סיפור והיה העקוב למישור".

7- רוב סיפורי של עגנון נושאים ערכים אינטלקטואליים ויש להם מטרת ברורה, כמו להיות לאומני או אינטלקטואלי. כתביו מוטים באופן בולט כלפי הדת היהודית.

8- סגנונו הסיפורי של עגנון מאופיין בצבעוניות ובמגוון, בתערובת של הסופר בין רומנטיקה, סמליות, חסידות ופולקלור, והוא הצליח לגלם את כל הדמויות ביצירותיו הסיפוריות.

9- סיפורי המחקר מצטיינם בשיטה האנליטית, כי הסיפורים הפסיכולוגיים מתאים להם שיטה זו.

10- עגנון מצטיין בהשתמשותו האמצעים האמנותיים השונים כדי להביע תוכן סיפורי כמו המטפורה, הדיאלוג, הנרטיביות, המנולוג, וטכניקה של החלום, והוא אמן בכלם.

11- עגנון מדבר על פלסטין ועל סביבתה והמקומות הקדושים שבה: **ירושלים, צפת, טבריה וחברון**. הוא מקשר כל אלה בירושלם של היהודים בארץ הזאת תוך כדי שיהיו המניע החשוב לקורא היהודי בשאלת זכותו בפלסטין.

ההערות:

- 1- יוסף אורן, הצדעה לספרות הישראלית, ראשון לציון: יחד, 1991, עמ' 106.
- 2 - יוסף אורן, הצדעה לספרות הישראלית, ראשון לציון: יחד, 1991, עמ' 106.
- 3- جاسم، حيدر احمد. الحنين للقدس في شعر ارون زيتلين. بحث منشور في مجلة الترجمة واللسانيات، تصدرها جمعية المترجمين العراقيين- بغداد، العدد 16 / حزيران 2021، ص79.
- 4- حسين، خالد خيرى. الشخصية القصصية في قصة الاسير للكاتب سامخ يزهار. بحث منشور في مجلة كلية اللغات العدد 18 – ايار -2009، ص98.
- 5- *רוברט סילברברג: הוא **סופר מדע בדיוני ופנטזיה ועורך אמריקאי-יהודי**. כתב רומנים וסיפורים קצרים רבים וכן ערך מקבצי סיפורים קצרים. נולד ב15 - 1935.
- 6- العتاي، رعد حسن . اثر ازدواجية الهوية في اسلوب شمعون بلاص ، رسالة دكتوراه غير منشورة – كلية اللغات – قسم اللغة العبرية، 2016، ص200.
- 7 - رحيمه، مجيد عبود. البعد الديني في القصة العبرية الحديثة. بحث منشور في مجلة كلية اللغات جامعة بغداد العدد (37) في كانون الثاني 2018، ص34.
- 8- שאנון א. מלון הספרות החדשה העברית והכללית. תל אביב, 1978, עמ' 1009.
- 9- Weinryb, B.D. " Enlightenment and Germany Jewish Haskalah ", Studies On Volair and the Enlightenment. Century. Vol. Xxvii, 1963, PP, 3-4

- Rabinevich, I. Majer trends in Modern Hebrew Literature London, 1968, P.5. -10
- 11- بر-דיין ، ح. "لشאלת ראשיתה של ספורתנו החדשה "
- World Congress of Jewish Studies, Vol.I, 1952, p.302 -12
- 13- בן-אור ، א. תולדות הספרות העברית החדשה. כרך א-תל-אביב ، 1969 ، עמ' 177.
- 14- Klausner, j. A History of Modern Hebrew Literature. London, 1932, P.94.
- 15- Souvage, j. An Introduction to the Study of Novel. Gent, 1965, PP, 21- 24
- 16- Jespersen, o. the Growth and Structure of the English Language. London, 1972, P368.
- 17- (Patterson , D. the Hebrew novel in Czarist Russia. Edinburgh, 1964, P.32.
- 18- שביץ, ב. ארבע לשונות- עיונים של ספרות בלשון המשכילים על פי ה" מאסף" , מולד כרך יד , 1967 , עמ' 238
- 19- Bavli, H. The Modern Renaissance of Hebrew literature, in the Jewish New Year, 1960, P902.
- 20- צלנדר, מרדכי. מאוצר הספרות החדשה. ניו-יורק, 1965 , עמ' 153.
- 21- (אבן - שושן-אברהם. המלון העברי המרכז. הוצאת קרית-ספר בע"מ, ירושלים תשל"ב, 1972 , 448).
- 22- (שאנו-אברהם. מלון הספרות החדשה העברית והכללית, הוצאת "בנה" תל-אביב, 1967 , 1006)
- 23- (שאנו-אברהם. מלון הספרות החדשה העברית והכללית-שם, 1007).
- 24- (שאנו-אברהם. מלון הספרות החדשה העברית והכללית-שם, 1008).
- 25- (שאנו-אברהם. מלון הספרות החדשה העברית והכללית-שם, 1007).
- 26- מנצור, מנחם. מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים. כרך ראשון, הוצאת כתב, ניו-יורק, עמ' 246.
- 27- פבזנר, י. אנציקלופדיה יהודית, הוצאת ראובן - מס, ירושלים, 1970 , עמ' 294.
- 28- ש, אברהם . מלון הספרות החדשה העברית והכללית. הוצאת יבנה, תל אביב , 1978 , עמ' 572.
- 29- דעייל, עמاد سعید. طفولة القاص وخلفيته الدينية في القصة العبرية القصيرة. بحث منشور في مجلة الأستاذ العدد ١٨٩، ٢٠١١، ص ٥٢٣.
- 30- Kravits, Nathaniel. 3000 Years Of Hebrew Literature. Chicago, 1972, P520
- 31- رحيمه، مجيد عبود. انعكاس السيرة الذاتية لادباء عبريين في قصصهم القصيرة (دراسة لغوية ادبية)، رسالة ماجستير غير منشورة، بغداد، ٢٠١٥، ٤٨
- 32- جاسم رشيد حلو. الاسلوب الادبي واللغوي للاستيطان اليهودي في فلسطين في اعمال موشيه سميلانسكي القصصية، رسالة دكتوراه غير منشورة، العراق ، بغداد، 2015، ص 89.
- 33- احمد، صباح ناجي، القصة القصيرة لشموئيل يوسف عكنون الاسلوب والبناء. رسالة ماجستير غير منشورة، العراق، بغداد: 1994، 24.
- 34- يعقوب فبזنر. انציקלופדיה יהודית ، עמ' 134
- 35- אביב חדש, האנציקלופדיה הישראלית לנוער, שם ספר, עמ' 111.
- 36- שלום גרשום, "מקורותיו של מעשה רבי גדיאל התינוק בספרות הקבלה" בספר לעגנון, הוצאת עם עובד, 1976 , עמ' 12.
- 37- נגאל גדליה, חקרי עגנון, עיונים ומחקרים ביצירת עגנון, הוצאת אוניברסיטת בראיילן, 1994 , עמ' 39.
- 38- לאור-דן, חיי עגנון, הוצאת שוקן, ירושלים, 1998 , עמ' 273.
- 39- עגנון ש"י, מכתב מיום 7 במאי 1931, הוצאת שוקן, ירושלים, עמ' 272.
- 40- לאור-דן, חיי עגנון, שם ספר, עמ' 457 - 459 .
- 41- رحيمه، مجيد عبود. دلالات المكان في الرواية العبرية. بحث منشور في مجلة بابل، 2023، ص 12.
- 42- رحيمه، مجيد عبود. البناء النفسي للقاص سمحا بن صهيون في قصة نفس محطة منشور في مجلة كلية اللغات- جامعة بغداد العدد (43) في كانون الثاني 2021 ، ص 12.

bibliography

- 1-Yosef Oren, Salute to Israeli Literature, Rishon Lezion: Havd, 1991, p. 106
- 2-Yosef Oren, Salute to Israeli Literature, Rishon Lezion: Havd, 1991, p. 106
- 3-Even - Shoshan, Abraham. The Central Hebrew Hotel. Kiryat-Safar Publishing Ltd., Jerusalem 1972, 448)
- 34Laur-Dan, Hai Agnon, *ibid.*, pp. 457-459-4
- 5-Agnon SH, letter of May 7, 1931, Shoken Publishing, Jerusalem, p. 272
- 6-Ahmed, Sabah Naji, the short story by Shmuel Yosef Aknoun, style and structure. Unpublished master's thesis, Iraq, Baghdad: 1994, 24
- Al-Atabi, Raad Hassan. The effect of dual identity on the style of 7
- 8-And Linguistics, run by the Iraqi Translators Association - Baghdad, issue 16/June 2021, p. 79
- Aviv Hahad, the Israeli encyclopedia for youth, book title, p. 111- 9
- 10-Ben-Or, A, History of the New Hebrew Literature. Volume I, Tel-Aviv, 1969, p. 177.
- 11-Ben-Or, A, History of the New Hebrew Literature. Volume I, Tel-Aviv, 1969, p. 177. - 12-Klausner, j. A History of Modern Hebrew Literature. London,1932,P.94.
- 13-Hussein, Khaled Khairy. The fictional character in the story of the prisoner, written by Sameh Yizhar. Research published in the Faculty of Languages Journal, Issue 18 - May 2009, p. 98
- 14-Jassim Rashid Helou. The literary and linguistic style of Jewish settlement in Palestine in the narrative works of Moshe Smilansky, unpublished doctoral dissertation, Iraq, Baghdad, 2015, p. 89.
- 15-Jassim, Haider Ahmed. Longing for Jerusalem in the poetry of Aaron Zeitlin. Research published in Translation Magazine
- 16-Jespersen, o. the Growth and Structure of the English Language.london,1972,P368.
- Laur-Dan, Chai Agnon, Shoken Publishing, Jerusalem, 1998, p. 273-17
- 18-Mansur, Menachem, a reader of the new Hebrew literature for advanced students. The first volume, Katev Publishing, New York, p. 246.
- 19- Patterson , D.the Hebrew novel in Czarist Russia. Edinburgh,1964,P.32.
- 20-Pevzner, J. Jewish Encyclopedia, Reuven Publishing House - Mass, Jerusalem, 1970, p. 294
- 21-Q, Avraham. The hotel of the new Hebrew and general literature. Yavne Publishing House, Tel Aviv, 1978, p.572
- 22-Rabinevich,I.Majer trends in Modern Hebrew Literature London , 1968 ,P.5.
- 23-Rahima, Majeed Abboud. Reflection of the biography of Hebrew writers in their short stories (a literary linguistic study), unpublished master's thesis, Baddad 2015, 48
- 24 -Rahima, Majeed Abboud. The Language of the Novel in the Age of Haskalah. 1916 Research published in Bayt al-Hikma, Iraq, Issue 10, Baghdad, p. 12
- 25-Rahima, Majid Abboud. The psychological construction of the narrator Samha bin Zion in the story of a broken soul Published in the magazine of the Faculty of Languages - University of Baghdad, issue (43) in January 2021, p. 12.
- 26-Shalom Gershom, "The Sources of Rabbi Gadiel the Child's Story in Kabbalah Literature" in Sefer Agnon, Em Oved Publishing, 1976, p. 12 -3127-Nagal Gedaliah, Agnon studies, studies and studies in Agnon's work, Bar Ilan University Press, 1994, p. 39
- 28-Shanan, a. The Hotel of the New Hebrew and General Literature. Tel Aviv, 1978, p. 1009.
- 29-Shavitz, b. Four languages - reviews of literature in the language of the educated according to the "Massaf", Mold, vol. 19, 1967, p. 238
- 30-Shanu, Avraham. The Museum of New Hebrew and General Literature, "Yavna" Publishing House, Tel-Aviv, 1967, 1006(
- Shimon Ballas, unpublished doctoral thesis - Faculty of Languages – -31
- Soupage, j. An Introduction to the Study of Novel. Gent,1965,PP,21- 24-32
- 33-Weinryb,B.D." Enlightenment and Germany Jewish Haskalah " ,Stadies On Volair and the Enlightenment.Century.Vol.Xxvii,1963,PP,3-4
- World Congress of jewish Studios, Vol,I,1952,p.3034-
- Yaakov Pevzner. Jewish Encyclopedia, p. 13435-
- 36-Zelander, Mordechai. From the treasure of the new literature. New York, 1965, p. 153
- 37- Patterson , D.the Hebrew novel in Czarist Russia. Edinburgh,1964,P.32.

